

RIC

BUNJEVAČKE MATICE

ČASOPIS ZA NAUKU,
KULTURU I STVARALAŠTVO

GODINA XVIII • BROJ 2 • SUBOTICA • april-jun 2023. godine

ISSN 2217-5474

Ivan Antunović

*Pokrie li tko tuđim jezikom svoju
narodnost, onda sin zataja svog
otca i osrami svoju mater.*

(citat 16. str. 93.)

JUN U LJUBIČASTOM

JUN U LJUBIČASTOM

RIČ BUNJEVAČKE MATICE časopis za nauku, kulturu i stvaralaštvo

Godina: XVIII Broj: 2
April - Jun 2023. - Tiraž: 400

Izdavač:
Bunjevačka matica

Glavna i odgovorna urednica:
Jadranka Tikvicki

Urednica:
ma Sandra Iršević

Lektorka:
Jadranka Tikvicki

Tehničke urednice:
Dušica Vojnić Kortmiš
Miroslava Antunović

Redakcija:
Mijo Mandić
Jadranka Tikvicki
Jasna Tonković
Zvonko Stantić
Stipan Šarčević
Lazarela Marjanov
Sandra Iršević

Adresa:
Subotica, Korzo 8
Telefon: 024/557-213

E-mail:
maticabunjevacka@gmail.com

Web:
www.bunjevacka-matica.rs

ISSN 2217-5474 = Rič Bunjevačke matice
COBISS.SR-ID 225795591

Štampa: Grafoprodukt, Subotica

RIČ UREDNICE

Poštivana čeljadi, prid vama je novi broj naših novina. Teme kojima se njima bavimo, raznolike su. Započeli smo popisom stanovništva i činjenicom da je Subatičana danas manje neg na prithodnom popisu, izneli smo zaključke sa sidnice BNS i interesantne životne priče i završili novine umitničkim temama. Prošlo je već po godine i polako se pripremamo za žetvu i sve manifestacije vezane za nju. Dok ne dođe vrijeme za Dužijancu, uživajte u čitanju tekstova koje smo za vas pripremili.

U OVOM BROJU:

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST NAKON ODRŽANE 12. SIDNICE BUNJEVAČKOG NACIONALNOG SAVITA	3
ILIRI, DALMATI, GORANI, VLASI	5
BUNJEVCI PRVI PROFESORI BAJSKJE GIMNAZIJE U MAĐARSKOJ	14
UČESNICI ERAZMUS PROGRAMA POSLITILI BUNJEVAČKU MATICU ...	17
SLAMARSKA UMITNOST I DALJE ŽIVI	20
KSENIJA VUKOVIĆ ZAMENILA AMERIKU SUBATICOM	27
PRISKAKANJE VATRE U MALOJ BOSNI	29

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST NAKON ODRŽANE 12. SIDNICE BUNJEVAČKOG NACIONALNOG SAVITA

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine osuđiva sve izjave Mirka Bajića, pridsidnika Saveza bački Bunjevaca, jel su neistinite, tendenciozne i štetne za bunjevačku nacionalnu manjinu i sam Savit.

Nacionalni savit je utvrdio da je u postupku kupovine „Bunjevačke kuće“ urađeno sve po zakonu i dao podršku pridsidnici Savita dr Suzani Kujundžić Ostojić da nastavi dalje saradom na njezinom renoviranju, kako bi što prija bila data na korišćenje Savitu, Centru za kulturu Bunjevaca i bunjevačkoj zajednici.

Nacionalni savit je analizirao Popis stanovništva iz 2022. godine i dono zaključak da je brojčano stanje zajednice slično padu stanovnika i u drugim nacionalnim zajednicama i dono zaključak da je potrebno da

se donese nova Strategija koja bi ovaj trend, koliko je moguće, ublažila. U daljem radu osnaživanja bunjevačke zajednice svoj doprinos moraje dat svi članovi Savita, njegovi odbori, bunjevačka udruženja, te da se piše nova Strategija rada Bunjevačkog nacionalnog savita od 2023. do 2028. godine. Za izradu Strategije Savit je zadužio pridsidnike Odbora za: kulturu, obrazovanje, informisanje i službenu upotrebu jezika i pisma te svi formirani radni timovi.

Oni su zaduženi da do septembra meseca završe nacrt Strategije, koja će se nakon tog dat na javnu raspravu u Subatici i Somboru, a njezino konačno usvajanje na Nacionalnom savitu će bit u novembru mesecu 2023. godine.

Nacionalni savit je konstatovao da otvoreno pismo

Kate Kuntić u ime devet bunjevačkih udruženja i njevo izlaženje iz okvira bunjevački udruženja, nema pravnu osnovu i da ona ne predstavlja nikog.

Na samom sastanku Savita utvrđeno je da ima i oni pridsidnika udruženja koji ne stoje iza ovog dopisa. Zato je Savit dono zaključak da svi pridsidnici navedeni udruženja, ukoliko žele razgovarat s rukovodstvom Savita, zatraže sastanak.

Ona udruženja koja ne žele radit dalje s Nacionalnim savitom to moraje potvrdit dopisom Savitu, ovi renim i potpisanim od strane njevog pridsidnika.

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine je dono odluku da se o ovim zaključcima upozna javnost.

DODILJENI UGOVORI ZA INFORMISANJE

U svičanom holu Pokrajinske vlade uručeni su ugovori za sufinansiranje

projekata iz oblasti javnog informisanja od strane Sekretarijata za kulturu, ja-

vno informisanje i odnosa s virskim zajednicama u Novom Sadu.

Ugovore je svičano uručila sekretarka Dragana Milošević di je za sufinansiranje 220 projekta opredijeno 90 miliona dinara di je ozbiljno potpomognut rad medija sa teritorije AP Vojvodine iz budžeta.

Posebno se ističe kontinuirana podrška 22 lista na osam manjinski jezika čiji su osnivači Nacionalni saviti nacionalni manjina

di su sridstva u odnosu na 2016. godinu uvećana sa 260 miliona dinara na 490 miliona dinara i time omogućili dalji kontinuirani rad.

“Bunjevačkoj matici” odobren je projekat “Kadgod i danas bunjevački običaji”, a ugovor je potpisao pridstavnici “Bunjevačke matice”, Veljko Vojnić.

Za konkurs vezan za una-

pridjenje profesionalni standarda izvojeno je 10 miliona dinara za 32 projekta di se ovim projektima jačaju profesionalni i stručni kapaciteti al i nivo novinarske pismenosti.

Na potpisivanju ugovora za sufinansiranje projekata iz oblasti javnog informisanja bili su prisutni i pridstavnici bunjevačke nacionalne zajednice.

SRBI NAJBROJNIJI NAROD U SUBATICI

Po posljednjem popisu ima najviše Srba u Subatici, koji čine relativnu većinu. U novijoj istoriji varoši na severu Srbije ni jedan narod nije imo natpolovičnu većinu. Rezultati popisa rađeni krajom prošle godine pokazali su da u Subatici živi 123.252 ljudi, od koji je 38.174 Srba i 37.200 Mađara.

:Nakon skoro četristo godina Srbi su najbrojniji narod u Subatici. To poznavaoce prilika ne čudi, jer su mnogi iskoristili mogućnost i uzeli mađarsko državljanstvo i očli u niku od zemalja EU “trbuhom za kruvom”.

“Jedna od konstantni ciklokupne ljudske istorije jesu stalne migracije sta-

novništva i svaki rezultati novog popisa su svidočanstva izmed ostalog, i o tim stalnim promenama stanovništva. Odnosno, njegovom kretanju, odseljavanju, doseljavanju i u tom kontekstu triba posmatrat i ovaj popis stanovništva. Ovi rezultati popisa za Subaticu, ako gledamo u jednoj dugočkoj istorijskoj perspektivi stvarno kuriozitet. U jednim turskim popisima na početku turske vladavine i dalje je ugarsko stanovništvo pritežno, a onda upravo ko složeno proces ti migracija počinje doseljavanje Srba i krajom 16. vika bili su apskolutno većinsko stanovništvo”, objašnjava prof. dr Boris Stojkovski, Odsek za istori-

ju, Filozofski fakultet Novi Sad.

Po podacima posljednjeg popisa u Subatici živi 38.174 Srba, 37.200 Mađara, 10.431 Hrvata, 9.060 Bunjevaca, 3.432 Roma, 2.187 Jugoslovena, a nije se izjasnilo 13.380 Subatičana. Profesor Stojkovski, dalje ističe da kroz istoriju 18, 19, i 20. vika dolazi do stalni promena do naseljavanja Bunjevaca i odseljavanja jednog dila srpskog stanovništva.

“U 20. viku došlo je do veliki turbulencija i one su dovele do tog da evo sada prvi put od kraja 16. vika Srbi su najbrojniji narod i to je svojevrsni kuriozitet i kada posmatramo migracije i naseljavanje Subatice

ko činjenicu dugod trajanja predstavlja važnu tačku u istoriji ove varoši”, zaključuje profesor.

Dejan Mrkić iz Istorijskog arhiva Subotica kazo je da nakon 1779. godine kada je Subatica dobila status slobodne kraljevske varoši, a prije tog pristala da bude dio vojne krajine, dio subotički Srba se iselio u Rusiju, di su dobili istu vojnu službu.

“Tamo di su se nastanili

misto su nazvali Subatica, i ono se i danas tako zove. U to vrime biluži se da su dvi trećine stanovništva “Dalmatinci”, odnosno Bunjevci. Nakon formiranja dvojne monarhije Austro-ugarske, sprovodi se politika “mađarizacije”, tako da popis stanovništva početkom 20. vika kazuje da se u varoši najviše divani mađarski. Od formiranja Kraljevine SHS dvi trećine Subatičana divanilo je sr-

psko-hrvatski jezik. Danas je porasto i broj oni koji ne žele nacionalno da se izjasne el su džedaji, hoboti, vanzemaljci...”, kazo je Dejan Mrkić iz Istorijskog arhiva Subotica.

U odnosu na 2011. godinu 20.000 Subatičana je manje, a jedan od razloga su svakako migracije.

Rezultati novog popisa svidočanstva su o stalnom kretanju stanovništva.

S.I.

ILIRI, DALMATI, GORANI, VLASI – BUNJEVCI PO KATI PRĆIĆ

Kata Prćić ovako obrazlaže svoju hipotezu o ilirskom poriklu Bunjevaca:

„U velikom dilu dr. Jovana Erdeljanovića profesora Beogradskog univerzitetata „O poreklu Bunjevaca” iz god. 1930 vidila sam, da je Đuro Brkić bio prvi, tj, da je već 1839. godine bio mišljenja, da je naziv Bunjevac grčkog porikla i da znači Humnjaka. Dr Erdeljanović tu piše: Po Munjatoviću su varoš Buna i Hum u oblasti današnje Hercegovine ustvari ista varoš sa dva imena, jedno grčko i jedno srpsko. Narod koji potiče iz varoši el pridela Bune dobio je po

njemu naziv Bunjevac (od Bune sa grčkim nastavkom - evs), što znači na srpskom Humnjak, Humljanin. Ime Bunjevac je, veli, postojalo još za vrime Rimljana u obliku „Bulinji“, -.,

Treći po redu je „Veco Labudić“, tj. Lajčo Budanović kat. biskup u Subatici. U kalendaru „Subatička Danica za godinu 1938. Pod naslovom: „Sa putovanja po hrvatskom Gorskom Kotaru nalazi se napis u kojem su slideći dio odnosi na grki naziv Hum, Zahumlje i na narod iz iste zemlje: „Kada je grčki car Konstantin Porfirogenet piso povist ovi zemalja, nazvo je

„Hum” ko brdo „Bounos” (izgovaraj: Bunos), pridjev od ove riči „bounios” (čitaj bunios) znači brđanin; za vrime Bizanta Grci su nazivali Humljane „bunioi” brđani; ovaj naziv se je službeno zadržo i osto na narodu sa slavenskim nastavkom - vac. U govoru bački Bunjevaca nalaze se mnoge grčke riči, napisaćemo jih latinicom onako kako se izgovaraje: dromos = drum, perkijon = prćija, sarksma = sarma. Isto tako smo sa imenom „Bunjevac”, bunos znači brdo, bunios = brđanin, gorski, bunemo = stoku napasati, pastirovati. Otud dolazi ko-

rijen riči Bun, a dalje se izvodi po nastavku-vac, ko Franciskus, Fran, pa Franjevac, tako Bunos-dalje Bunjevac, i to znači pastiri iz brda, Brđani, gorani, pastiri. Osim bački Bunjevaca i sada stanuju svi Bunjevci po gorama i pastiri su, tako je grčki naziv osto na cilom narodu po njihovom glavnom zanimanju; pastirovanju.”

„Brdo Hum leži na 5 km. od Mostara, oko njega izvire Buna, Babuna, otud dolaze nazivi Bunica, Bunici ko Gorani Brđani. Ovi tragovi vode nas u Hercegovinu i do Bune rike i Blagaja.“

Ode se nameće pitanje: potvrđuju li mišljenje Đure Brkića, Đorđa Popović Munjatovića i biskupa Lajče Budanovića i sami Zahumljani? Da li je tamo poznat i da li je popularan naziv „Bunjevac“? Jel npr. Dr Ivo Milić (ko dalmatinski Bunjevac) u svom napisu: „O bačkim Bunjercima“ (Književni Sever g. 1927. s v. 3-4), kaže da u Hercegovini ime Bunjevac nije popularno. Međutim, ta okolnost ne isključuje mogućnost, da je naziv - Bunjevac - ci, u ranijim vremenima u Hercegovini bio dobro poznat bez obzira na to, da li je teorija gori navedene Trojke- u pogledu porikla o postanku naziva

„Bunjevac“ privatljiva, el pak ne prifatljiva. Jer evo primera za gubljenje naziva kod sami Bunjevaca. Oni već odavno ne nose naziv: „ Vlasi“, a ne bi ni virovali (u prvom redu bački Bunjevci), da su ga ikad nosili, da nema neoborivi dokumenata i to pisani po samim katoličkim biskupima.

Uostalom, moždar naziv bounios = bunios = brđanin, ni ne znači baš isključivo Zahumljaka hercegovačkog, neg znači Porfirogenetu poznate humnjake = brđane tamo na jugu, koje je on po nečemu naročito zapamtio i zabilžio.

Dr Erdeljanović u vezi mišljenja D. P. Munjatovića po ovom pitanju piše ovako:

„Munjatović tvrdi kako je ime Bunjevci postojalo još za vrime Rimljana u obliku Bulinji, kako je starije i od imena Iliri i Humljani i da prema tome Bunjevac znači isto što i Ilir, ujedno što i Dalmatinac, tj. Humnjaka, stanovnika Humnine.“ - O poriklu Bunjevaca. str. 5.)

Tu je Munjatović uzo pravac koji mož bit da je i u pogledu naziva - Bunjevac - na dobrom putu, no izgleda da je mnogo više na dobrom putu u pogledu pitanja o poriklu Bunjeva-

ca. Taj pravac dovodi do već spomenute Antunovićeve definicije, za koju sam kazla da ću je navesti na onom mistu, di i kada to bude najviše u mistu.

Poznati nazivi Bunjevaca su dakle: Raci (koji racki divane), Iliri, Dalmati, Gorani, Brđani, Traci, Vlasi - - Bunjevci. O nazivu Iliri, Traci, već je rečeno Antunovićevo mišljenje. „Kako se ime naroda Ilira i Traka, samo jedino u nami zadržalo, pa nijednom drugom puku koji je ode živio, nije to ime podiljeno.“ (Rasprava. Uvod. 7. primedba br. 5.)

Pošto su pak Dalmati jedno pleme Ilirskoga naroda, a od naziva tog ilirskog plemena nasto je i naziv njeve zemlje: Dalmatia, prema tome - Dalmati - nije „geografski naziv“, kako to niki pisci tvrde, neg je „geo“ dobila ime od njoj živećeg naroda. Prema tome, ode nije nužno nikakvo tumačenje.

Naziv - Gorani, Brđani, isto nije potribno tumačiti. Bunjevci su velikom većiom bili gorski pastiri i po tom nazivali su se i Goranima i Brđanima.

Naziv Raci, koji se „na nama zadržo i osto“, opet nije bez razloga, kako je to Antunović u ode iznetoj primedbi istako.

O nazivu Vlasi . Bunjevci,

Vlasi – Morlaci, valja kast koju rič više, jel je od svi naziva, ovaj najmanje poznat kod bački Bunjevaca. Taj naziv je odavno izgubljen, pa tako nije bio ni spominjan, te se nije ni moglo u pamćenju održati.

Da su Bunjevci nazvani Vlasima, dosta će biti navesti samo tri „svidoka“ i to tri biskupa Bunjevca. Sviđočanstvo dvojice: Sebastijana Glavinića i Martina Brajkovića senjsko – mođuški biskupa iznesena su u već spomenutom delu dr Erdreljanovića „O poriklu Bunjevaca“. Biskup Brajković-u.....svom popisu katolički i pravoslavni parohija u Liki 1700 god. razlikuje ove grupe tamošnjeg stanovništva: jedno su „Vlasi pravoslavni“ („Valachorum schismaticorum“),

drugi su „Vlasi katolici, znači Bunjevci“ („Catholici Valachi alias Bunievczii“) Valachorum Bunjevaczorum“, treći su „katolici Hrvati“ („catholicorum Croatorum“), a četvrti su „novi hrišćani“ tj. pokrštenici („neocristianos“).

**Sastavio, Mijo Mandić,
dipl. inž. arh.**

IZLOŽBOM PRIDSTAVILI SEBE I SVOJE STVARALAŠTVO NA JEDINSTVEN NAČIN

U Politehničkoj školi u Subotici, od 11. do 15. maja, održana je izložba radova učenika trećeg razreda ove obrazovne ustanove, smera likovni tehničar. Učenici su izložili svoje najbolje radove iz svih stručnih predmeta nastali u školskoj 2022/23. godini, ovo je ujedno bila i prilika da samostalnim izložbama pridstave i iskažu sebe kroz svoju umitnost. Radovi su bili izloženi u slikarskom kabinetu i kabinetu za crtanje ove škole, a povod za izložbu bila je ma-

nifestacija „Noć muzeja 2023.“ koja je zbog nedavni tragični događaja otkazana.

- Odeljenja LTD 311 čini dvanaest izuzetno talentovanih učenika, i svi su na ovoj izložbi pridstavili svoje radove. Manifestacija „Noć muzeja“ je otkazana, tako da oni, nažalost, ove godine neće biti u prilici da se šire iskažu, jako su se trudili i stvorili prilike stvari, i prithodne školske godine, a posebno ove, jel su deca sada zrilija. Inače, kada je u pitanju manife-

stacija „Noć muzeja“, učenici trećeg razreda mogu tušta više da se na njoj iskažu, za razliku od četvrtog razreda, koji su tada skoncentrisani na prijemni ispit i dalje školovanje. Imali smo blok nastave u okviru koje oni mogu da prave izložbu, jel mora je steć i takvu vrstu znanja tokom srednje škole, da bi kasnije mogli i znati kako sebe da plasiraju, odnosno da znaju kako da izlažu, a to podrazumiva organizaciju cile izložbe. Važno je da znaju kako da lipe tj.

kako da postavljaju svoje radove na zid, da bi na kraju vidili kako oni izgledaju kada su izloženi na zidu u nikom drugom prostoru, a to je jedan, sasvim drugačiji doživljaj, jel oni svoje radove vide samo kada rade. Imamo dvanaest cilina, koje predstavljaju stvaralaštvo ovi dvanaest učenika, tako da svi oni sada imaju malu samostalnu izložbu, moždar prvu u svom životu. Ono što je jako interesantno u vezi ove izložbe je da

su predstavljani radovi iz svi stručni predmeta, a samim tim su prisutne sve tehnike koje učenici koriste, osim vajanja, jel za to nismo imali prostori, s obzirom da se sada održava prijemni ispit za prvake, pa su izloženi samo radovi na zidu. Od ti radova koji su objedinjeni u jednu cilinu, imamo grafike, slike, crteže, kolaže, mozaike. Imamo i predmet višemedijska umitnost, pa su i poneki radovi iz ovog predmeta izlo-

ženi, ko i radovi vezani za konzervacije. Od crteža su izloženi portreti figure sa šakom, i to je velik format 100 X 70, kada su slike u pitanju, to su portreti jel ji najviše slikaje u trećem razredu – rekla je Zita Šuhajda, profesorica stručni predmeta u oblasti likovnih umitnosti u Politehničkoj škuli.

Ona je navela da su učenici odeljenja LTD 311 izuzetno talentovani, vridni i radni, da imaju jaku volju i želju da stvaraju, da su se

talentovanost i marljivost spojili u jednu divnu cili- nu i da zbog toga smatra da ovi učenici moraju da se promovišu.

- Meni je prosto bilo žao da oni nemaju priliku da imaju niku samostalnu izložbu el izložbu svoji ra- dova i eto sada se to ipak dogodilo. Interesantno je vidit kako se dica drugači- je izražavaju kroz različite tehnike, kakav odnos ima- je prema tim tehnikama, kako crtaje, kako slikaje, kako rade grafiku, kako rade umitnička dila iz ko- nzervacije, kako ekperi- mentišu i zaista je bilo vrlo zanimljivo sve to po- smatrati. Oni su sada u fa- zi traženja sebe, pronala- ze svoj jedinstven stil kroz sve te tehnike, jel se on upravo sada kod nji ra- zvija, mislim da bi idealan naziv za ovu izložbu bio upravo "Tražim sebe" jel je vezano za njeve godine i njev rad. Ova izložba je i podrška za njev dalji rad, da istraju, da budu moti- visani i slideće godine ka- ko bi marljivo radili i da se kasnije, po završetku sridnje škole, opridile za umitnost, da vide i da zna- ju da umitnost postoji i da sve što rade ima smisla i tu je jako bitna i podrška roditelja, a ne samo po- drška škole – naglasila je

Šuhajda.

Aleksandra Gurinović, učenica odeljenja LTD 311 Politehničke škole navela je da je volila da crta još u osnovnoj škuli, da i dalje gaji ogromnu ljubav pre- ma slikanju i crtanju, da je likovni tehničar jedan prilip smer.

- Na ovom smeru se uče mnoge nove stvari za koje nisam ni znala da postoje u umitnosti, pridstavljeni su nam novi predmeti u koje smo bili upućeni, pro- fesori zaista divno pridaju i sve pohvale imam za ovaj smer. Na ovoj izložbi sam iskazala sebe kroz ra- dove koji meni leže, nešto što ja najbolje radim. Je- dan od moji radova je slika mog najboljeg dru- ga, radili smo facijalnu e- kspresiju na slikanju i iza- brala sam njega zato što ga volim i bilo mi je lako da napravim rad.

Izložba mi mnogo zna- či, ko i izložba prošle go- dine, bile su dozvoljene posite, moja porodica je došla da je vidi, ko i mno- gi drugi ljudi i smatram da je to dobra prilika da svi oni vide šta sve radi- mo i svaramo u sridnjoj škuli.

- Još ko mala sam volila da crtam. Moj tata koji ta- kođer crta inspirisao me je i povuko, da tako kažem,

na ovaj smer, nisam ni znala da postoji i kada mi je kazo za njega, bila sam veoma uzbuđenja zato što je crtanje nešto što volim, ko i zbog samog saznanja da ću se školovat za ono što zapravo volim. Uživam u svemu što radimo u sri- dnjoj škuli i drago mi je što sam mogla da upišem nešto što volim, oboža- vam da dolazim na časove, imamo razne predmeta za koje nisam znala da po- stoje, tako da sam osim crtanja i slikanja, otkrila druge stvari koje sam za- volila. Na izložbi sam pri- kazala nike svoje slikarske radove, nike svoje lične radove, nešto od škulski radova koje sam napravi- la, slikarski radovi su por- treti, zatim portret sa ša- kama, nikako sam poku- šala da eksperimentišem sa svojim slikarskim sti- lom i to se može više vi- deti upravo na portretu sa šakama, i zaista uživam u eksperimentisanju sa svo- jim stilovima. Izložba je bitna jer dopušta drugi- ma da vide šta sve mož da se radi i stvara, dopušta meni i mojim drugarima iz razreda da se malo više iskažemo, da moždar us- pimo da se pokažemo, mož da nam bude npr. u motivacionom pismo, da smo učestvovali na izlož-

bi di smo pokazali šta znamo i za šta smo sposobni ko umitnici – istakla je Jovana Aladžić, učenica odeljenja LTD 311.

Tea Todorović, također učenica ovog odeljenja kazla je da je smer likovni tehničar upisala zato što je volila da crta još u svom detinjstvu, da su njezini radovi bilo okačeni na frižderu i da je od bratovljevog druga saznala za ovaj smer.

- On mi je također i ob-

jasnio šta mi je sve potrebno za sam upis u ovu školu i paktično me je uputio u sve ovo. Svidilo mi se što je upis drugačiji od upisa u druge škole. Jako je dobro što od profesora dobijamo konstruktivne kritike, a to nam omogućava da sami napridujemo. Sjajno je što imamo prilike da izložimo radove na različitim takmičenjima, ko i da se osamostalimo i da pravimo ovakve izložbe ko što je

ova, i zaista se nikako više i unesemo u cio taj proces koji moždar ne bi bio moguć da nismo upisali ovaj smer. Ja lično više studiozno prilazim radovima, drugi učenici su više opušteniji što se tiče crtanja i nikako imaju svoj izgrađen stil, dok sam se ja za ove tri godine više fokusirala na to da ojačam svoje znanje za anatomiju, tehnički crtež i za te osnovne elemente koje imamo ko što su perspek-

tiva, kompozicija, linija, boja, itd. Izložba mi je veoma znači zato što smo bili u mogućnosti da isprobamo čitav proces izložbe i sada imamo samostalne izložbe.

Ostali učenici odeljenja LTD 311 koji su učestvovali na izložbi su Stela Latoš, Milica Miljković, Sara Stepanov, Anamaria Horvacki, Marijana Radovanov, Luna Matijević, Teodora Bešlić, Anastazija Đuranović i Filip Bogdanović.

- Likovni tehničar je elitno odeljenje jer oni stiču

osnovno obrazovanje u svim oblastima likovne umitnosti, sa završenom sridnjom školom potkovani su dobrim znanjem u svim oblastima i samim tim oni kasnije mogu da biraje ono za šta su najviše talentovani i šta im najviše odgovara.

Inače, sve u umitnosti je 98 odsto trud i rad, a 2 odsto talenat. Upravo se polaže prijemni ispit za likovne tehničare iz tri dila: crtanja, slikanja i vajarstva, crtanje se uvek održava petkom, subatom slikanje, a u nedilju je vajar-

nje. Ove godine imamo 48 prijavljeni učenika, a primićemo 20, 10 likovni tehničara i 10 tehničara dizajna enterijera i industrijski proizvoda. Prijemni ispit se polaže u učionici u kojoj je dio ove izložbe, tako da dica koja sada polažu mogu da pogledaje izložbu i da na taj način imaju uvid šta učenici rade, da shvate i da vide jasnije šta predstavljaju smer koji upisuju – rekla je Zita Šuhajda.

J. Tonković

SLAĐANA EROR, PSIHOLOG

Emocije ko pokritači našeg ponašanja

Šta su emocije, zašto su emocije važne u životu čovika, kakvu funkciju ima je, koja je razlika izmed adekvatni i neadekvatni osićanja, šta znači bit emocionalno pismen, zašto je važno znat šta emocije nisu, objašnjava Slađana Eror, psiholog.

Emocije se dile na osnovne (primarne) u koje spada je radost, ljutnja, tuga, stra, gađenje, iznenađenje i složene (sekundarne) koje vizujemo za ljubav, mržnju, zavist, ljubomoru, nadu, dostojanstvo, humor, krivicu itd. Dio su svakog čovika na osnovu koji poima sebe, ljude ko i svoje okruženje.

“Emocije su neizostavni dio našeg bića, prizma kroz koju doživljavamo sebe, druge ljude i svit koji nas okružuje. Ako ne razumimo osićanja, ne razumimo samog sebe, ko ni druge ljude. Zbog tog je veoma važno da znamo šta su emocije i čemu one služe. Emocije su neodvojive od osobe koja ih osića, isto ko što je osoba neo-

dvojiva od situacije u kojoj ji osića, pa tako, na primer, ne postoji ljubav ko takva, postoji osoba koja voli i osoba koja je voljena. Međutim, emocije se ne javljaju u svim situacijama. Javljaju se samo u onim koje procinjuje-

mo ko važne. Dakle, emocija je uvijek reakcija na niku stimulusnu situaciju. Zbog tog je moždar primirenije divanit o emocionalnoj reakciji. Ta reakcija zavisi od značenja i značaja koji pripisujemo situaciji.

Emocija se javlja u onim situacijama koje procinjujemo ko važne, što su situacije važnije, emocija je jača. Šta ćemo prociniti ko važno, zavisi od našeg sistema vrednosti”, naglašava Slađana Eror.

Prema njezinim ričima, emocije imaju adaptabilnu funkciju, što znači da čovik uvijek teži da uspostavi sklad između spoljašnjeg i svog unutrašnjeg sveta, odnosno da se adaptira.

“Emocije se javljaju upravo u situacijama kad je taj sklad narušen, odnosno kada je došlo do značajne promine u odnosima između nas i sveta, i samim tim nas pokreće na određenu aktivnost.

Emocije su, dakle, pokretači našeg ponašanja. Primera radi, kad se poplašimo, veća je vjerojatnoća da ćemo pobić od pritnje i potencijalne opasnosti. “

Iako je rasprostranjeno svatanje da su nike emocije pozitivne, a nike negativne, i da one pozitivne poput sriće treba osiće, a negativne poput ljutnje el straha treba izbegavat, naša sagovornica ističe da je ovo svatanje pogrišno.

“Možmo da govorimo o priyatnim i nepriyatnim osiće, al brez obzira

na to, svako osiće ima svoju svrhu i mož bit najbolja moguća reakcija osobe u datoj situaciji. I upravo na osnovu njeve primerenosti datoj situaciji razlikujemo adekvatna i neadekvatna osiće. Dok su adekvatna ona osiće koja su u skladu sa situacijom, o neadekvatnim osiće, divanimo el kad se javljaje u neodgovarajućim situacijama, al na nepriyatljiv način”, kaže Slađana Eror i dodaje da prvi korak ka emocionalnom opismenjavanju podrazumiva učenje o emocijama.

“Klod Stajner, klinički psiholog i transakcioni analitičar kaže da biti emocionalno pismen, znači pripoznavat sopstvena osiće i osiće drugi ljudi, znat koliko su ona snažna i šta je to što ji uzrokuje. Emocije, dakle, služe da omoguće drugima da nas razumiju i nama da razumimo druge. Razumivanje emocija, dalje omogućava i razumevanje ponašanja drugi i daje mogućnost da u skladu sa tim reagujemo. Za naše ponašanje je bitno da pravilno procinimo emocije drugi ljudi u našem okruženju, jel nam

one govore o njevim namjerama, o tome šta je za nji bitno, koja uvirenja imaju o sebi i svitu i tako dalje. Osicija sadrže i svojevršne poruke drugim ljudima.

Tako je, primera radi, ljutnja uvijek zahtiv za prominom ponašanja, a poruka glasi: Pristani to da radiš”, objašnjava sagovornica.

Kada niku osobu pitamo koje osiće osiće, vrlo često umisto osiće, dobijemo odgovor koji se odnosi na senzaciju, ponašanje el pak procinu samog osiće. Zato je važno naučit šta emocije nisu.

“Emocije nisu oseti. Iako se i jedni i drugi osiće, oseti su fizičke senzacije i spadaji u telesni, a emocije u psihički dio ličnosti. Emocije nisu ni ponašanja koja iz nji proizilaze. Kad na pitanje kako se osećaš dobijemo odgovor “ko da bi vrištala”, mi zapravo dobijamo izvištaj o ponašanju osobe koju pokreće nike emocije. Ponašanje jeste sastavni dio emocionalne reakcije, al ne mož bit izjednačeno sa osiće. I na kraju, emocije nisu ni procene ni sudovi o njima. Kada nam kogod kaže da se osiće glupo, on ustvari ne diva-

ni o svom osićanju neg o tome kako ga procinjuje.

Ono što osića je virovatno stid", podvlači Eror.

J. Tonković

BUNJEVCI PRVI PROFESORI BAJSKE GIMNAZIJE U MAĐARSKOJ

Posli izгона Turaka u Bajskoj gimnaziji pridavali su isprva franjevci, med njima i Bunjevci Dimitrije Mandić, Mirko Pavić, Grgo Peštalić, Antun Grašalković. Za porodicu Grašalkovića koja je dostigla kneževski rang u monarhiji, poneki publicisti ne mogu nikako privatiti da su oni po mađarskim izvorima bili Bunjevci, pa izlaze u javnost sa pobijanji- ma stari mađarski izvo- ra, samo na osnovu posri- dni pritpostavki. Ni Ma- mužići nisu bačka poro- dica, a ipak su bili sena- tori u upravi Subatice baš ko Bunjevci. Grašalkovići su bili omraženi med mađarskim nacionalisti- ma jel su ko Bunjevci - - Dalmati, imali nevero- vatan imetak širom kra- ljevine, al jim je, ne zabo- ravimo, početno gnizdo varoši Baja, pa tako, logi- čno Bajci najbolje znaju, jel je varoška kuća u st-

vari Grašalkoviće- va pala- ta. Čak su u svojoj nemoći koju su morali trpeti do Antunove smrti, dali sebi na volju i zasuli njegov sanduk, do kojeg su pro- valili, sa fekalijama, uz povike koje ne možmo ode izneti, u vezi njega ko Bunjevca.

Parlament Slovačke smišten je u njevom kad- godašnjem velelipnom dvorcu. Bunjevci su raspo- lagali sa neverovatnim imanji- ma, sa više deset- ina iljada jutara zemlje. Recimo moj drug Odon Latinović ispričao mi je (nikom drugom, iako su ovaj Odonov usmino iznet podatak niki navo- dili ko svoj) da su dida i njegova braća imali 43000 jutara zemlje. Tako gleda- no, logično je što valjda nikom drugom sem nas, nije naročit interes da se Bunjevci očuvaje ko na- rod, iako plemstvo naši Markovića i Kneževića

datira od sridine XII vika, što stoji na starim, prije puno vikova dobivenim grbovnicama. Plac na ko- jem je izgrađena prva zgrada Bajske gimnazije, varoš je 1761. godine ot- kupio od Bunjevca Mari- jana Đurekovića.

Zgrada je pridata na up- otribu 1815. godine i funk- cionisala do 1840. godine, kada je zavatila velika va- tra. Tom prilikom strado je 16-godišnji Bunjevac, đak VI razreda gimnazije Ivan Matić, rodom iz Sr- bobrana, pokušavajući da spasi dvi ćeri gradonačil- nika Franje Adamovića. Ovaj podatak je značajan ko još jedno svidočanstvo o mistima u kojima su ži- vili Bunjevci, premda su u toj varoši skoro svi saa pomađareni jel posrblje- ni. Na slici je Bajska gim- nazija iz 1815. godine.

Zvonko Stantić

BUNJEVAČKI OBIČAJ KOJI SE ČUVA OD ZABORAVA

Prvi dan Uskrsa, Vodeni ponediljak je običaj koji se još uvijek čuva kod Bunjevaca. Kuće domaćina koji je obilježavaju okiće-ne su narcisima i drugim prolićnim cvićem, a svi nestrpljivo čekaje povorku u kojoj polivači dolaze sa muzikom. Na Vodeni ponediljak, dan posli Uskrsa, u domaćinskim kućama u Bajmaku kapije su širom otvorene, okićene narcisom i lalama, a do-

maćini i komšiluk nestrpljivo čekaje povorku pridvođenu fijakerom di su polivači sa muzikom.

Kadgod, su se divojke polivale ladnom vodom, a danas su polivači moderniji pa nose parfeme.

Međutim, u Bajmaku se naš običaj čuva ovako tradicionalno i izvorno onako kako se majke sićaje kad su one bile mlade..

Po tradiciji polivači pitaje domaćina ima li lipi

cura.

“Faljen Isus, domaćini. Pimate li polivače, čuli smo da kod vas ima lipi cura”, pita najbrabiji mladić a ostali mu se pridružuju.

Na potvrđan odgovor domaćina, mladići su zatražili dozvolu da ji poliju vodom. Dozvolu su lako dobili, al i upozorenje: moraje da pronađu divojke koje su se posakrivale u kući. Tada se momci

daju u potragu za divojkama koje odivene u narodne nošnje dočekuju polivače. Istog trenutka počinje vriska i cika.

Cure biže u avliju, niz ulicu, na tavan....

Divojke potom iznose ponude za polivače i goste, kruže tace s kolačima, daruju se šarena jaja, ispijaju rakija i sok. Mladićima na revere divojke kače buketiće đurđevka i posli tog svi se vataju u kolo.

Viruje se da je običaj nasto u prastara vremena

i vizuje se za narodna virovanja.

Kada su po Hristovom vaskrsenju žene krenile da javljaju tu vist, car Herold je tio da ji rastira i ućutka i naredio je vojnicima da ji polivaje ledom vodom. Ima više virovanja o poriklu praznika, a jedno je da se u stara vrimenta na ovaj dan osvištavao bunar i polivanjem bunarskom vodom svi su se prali od griha. To je praznik koji neizostavno prati obilje mladala-

čkog smiha, pisme i sigre, a naravno i ljubavi.

Kadgod to bila i prilika za udvaranje. Di god je bila otvorena kapija, polivači su mogli da dođu.

Posli posta, tokom kojeg nije bilo muzike i veselja, ovo je bila prilika za prvi kontakt momka i divojke.

Tekst: Sandra Iršević
Foto: bunjevci.net

Tekst je nasto u okviru projekta "Kadgod i danas bunjevački običaji" koji je realizovan uz podršku Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, informisanje i virske zajednice. Za sadržaj priloga odgovornost isključivo snosi "Bunjevačka matica" i redakcija časopisa "Rič Bunjevačke matice".

Stavovi koji su u tekstu ne odražavaju nužno stavove Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, informisanje i virske zajednice.

USKRŠNJA IZLOŽBA U BUNJEVAČKOJ MATICI

U Bunjevačkoj matici održana je Uskršnja izložba. Publiki su posebno

bila interesantna umitnička dila Ivana Šarčevića – Šarca, Snežane Prčić i

Tereze Vrbanović. Kutak za najmlađe pripremio je Bunjevački edukativni i

istraživački centar „Ambrozije Šarčević“, dok je prigodne aranžmane pri-

premila i cvičara „Viola“. Izložbu je svičano otvorio Veljko Vojnić, pridsid-

nik Bunjevačke matice i zamink pridsidnice NSB-NM.

S.I.

UČESNICI ERAZMUS PROGRAMA POSITILI BUNJEVAČKU MATICU

U okviru Erasmus projekta “Children in Action against Climate Change” učesnici iz pridškulski ustanova iz Poljske, Turske, Grčke i Španije positali su “Bunjevačku maticu” di su imali priliku da se upoznae sa istorijom i kulturom Bunjevaca. Bila je to prilika da štogod više

saznaju i o istoriji Subatice.

U umitničkom programu nastupile su: Majda Tumbas, Dunja Jegdić i Gabrijela Redler, one su izvele kompoziciju Piacolla, Oblivion.

Sandra Iršević je upozнала goste sa istorijom Manojlović palate, ko i sa

istorijom i kulturom Bunjevaca i Bunjevki. Gosti su posebno bili impresionirali multikulturalnošću Subatice i kako su Bunjevci uspili da opstanu. Bila je to prilika i da se malo razgovara o pridstojećem Uskrsu i uskršnim običajima.

S.I.

PISNIČKO VEČE U BUNJEVAČKOJ MATICI

Iako Gabrijelu Diklić i Alisu Prčić Vukov dile godine života, količina sićanja u „arhivi“, veže ji zajednička ljubav prema poeziji na ikavici, zajednička ljubav prema salašima koji su, brez obzira na to dal na njima žive el ne, i dalje neraskidivi dio duše ovi pisnikinja. Tako je i ta ljubav spojila Gabrijelu i Alisu u pisničkoj večeri „Vrime salaša i lampaša“ u „Bunjevačkoj matici“, u večeri koja je odisala sićanjima na kadgodašnje vrime, na život i mladost...

“Mislim da svima fali malo ovaki okupljanja, još od vrimenta „korone“ kad se nismo mogli sastajat, a

posli je opet uvijek štogod bilo. Volim recitovat i dajem sve od sebe da to bude dobro.

Ono što sam napisala o salašima mislim da je to to i da više neću pisat na tu temu. Vrime salaša i lampaša je prošlo. Ovi salaši, što su sad ostali, ne liče više na one kadgodašnje salaše. To su sad farme i mašinerije, sve je drukčije”, komentariše Gabrijela Diklić, pa nastavlja:

“Postoji u svima nama kaki žal za tim vrimenom. Jeste, na salašima se tušta radilo, al je sve teklo mirnije neg danas. Sad, u vrime interneta, tehnologije, struje, sve je stresno. Jedno se kviri, drugo pravi, zovi ovog, onog... Svega tog kadgod nije bilo. Kako sam na salašu provela ditiñstvo i ranu mladost nisam cigurna dal ja više žalim za salašom el moždar zbog tog što je mladost prošla. A moždar je sve to povezano.”

Jedna od pisama po kojoj je Gabrijela posebno poznata je „Meni salaš bili fali“, a to je i naslov zbirke poezije koju je ova au-

torka objavila 2005. godine.

Sličan senzibilitet prema salašima i vrimenu kad su salaši imali svoju daleko značajniju ulogu nego danas, ima i Alisa Prčić Vukov.

“Mene za salaš veže ditiñstvo, al i današnje vrime, jel i sad živim na salašu. Tu je, dakle, jedna ljubav koja nikad neće nestat, ljubav prema ravnicu, salašima i prirodi. Žao mi je što salaši izumiru, sve manje je malo salaša, al virujem da bi se svi priporodili kad bi se vratili prirodi i salašima. Život na salašu prati sve ono što je danas moderno i aktuelno, al samo jednim

dilom.

Još uvijek se na salašu možete osićeat mirnije i opuštenuje.”

Što se inspiracije tiče, za našu sagovornicu nema dilema – izvor tema neće prisušit.

Autorke su dale značajan doprinos poeziji za dicitu, pa su i dica bila uključena u ovo pisničko

veće. Pisme su recitovali Luka Vukov, Alisin sin, i Jovana Gulić, Gabrijelina unuka.

Program pisničke večeri „Vrime salaša i lampaša“ pripravljen je ko dio proslave nacionalnog praznika Bunjevaca – „Dana Dužijance“, a prija početka je goste pozdravio Veljko Vojnić, pridsidnik UG „Bunjevačka matica“.

– Naš običaj je da, nuz ovake tribine, prezentacije, izložbe i književne večeri i teme koje se tiču umitnosti, pripravimo i dio programa u okviru nacionalnog praznika „Dana Dužijance“. Tako radimo i ove godine, pa će „Bunjevačka matica“ bit domačin niza programa. Izmed ostalog, biće tu i jedna velika izložba slika, prilikom koje će bit i pridsavljeni bandaš i banda-

šica centralne proslave ovogodišnje „Dužijance“ u Subatici – podvuko je Vojnić.

Prisutne je kroz program „Vrime salaša i lampaša“ ko voditelj prove-la Nela Ivić.

Izvor:
bunejvci.net/
bunjevačka matica

SLAMARSKA UMITNOST I DALJE ŽIVI

U srcu udaljeni sela i živopisni varoši širom svita, postoji jedinstvena veza koja spaja ljude sa svojim nasliđem, identitetom i održivošću. Slamarstvo med Bunjevcima je tradicionalna veština koja se prinosila s gene-

racije na generaciju, a karakteristična je za bunjevačku žensku zajednicu.

Slamarska umitnost uključuje izradu različiti predmeta od slame, poput prostirki, korpi, vaza i drugi upotribno-dekorativni predmeta, ko i slika.

Slamarstvo je umitnost izrade slika, reljefa, skulptura i predmeta od slame, koja se niguje na severu Bačke već vikovima. Bunjevci su jedna od nacionalni manjina u Srbiji, koja čuva svoj jezik, običaje i tradiciju. Njeva istori-

ja je tismo povezana sa zemljoradnjom i žetvom pšenice.

Slama je za Bunjevce simbol života, plodnosti i bogatstva. Ona je materijal koji se koristi za izradu razni predmeta koji krase domove, crkve i svičanosti. Ona je takođe izraz kreativnosti i lipote. Ilonka Bogešić iz Sombora skoro dve decenije se bavi slamarstvom.

“Znam da je 1961. godine prva slika napravita i to su iz Đurđina sestre koje su započele sa slamarenje. Ja sama sadim slamu. Imam pet vrsta slame koju koristi i to: bankut, ječam dvoredni, troredni i četvororedni i zob. Obično se ujedan konsutujem sa poljoprivrednicima kada je vreme da se žito posije i onda to prešovim lipo.

Đubrim sa organskim đubrivom od povrća. Žito ne sme da bude tvrdo. Onda kad sazri u juli počinjem sa pripremom. Uvik prvi vlat bacim i uvik je drugi dio za pletenje. Tada stavljamo slamu na selotejp i pravimo šta želimo. Boje su različite i svako moje žito ima svoju boju”, objašnjava Ilonka Bogešić, slamarka UG “Bunjevačko kolo”, Sombor.

Ukoliko se žito ostavi da pokisne dobija tamnu boju tako da krov na slici bude lepši.

“Ako ranije uzbereš slamu ona je belja. Tako dobivamo različite boje. Kada smo odvojili slamu i u delove isekli, prvi deo gdi skinemo vlat je za pletenje, a drugi je za rad. Onda moramo pokvasiti slamu, rascepamo je na pola i osuši. Tek kada je suva možmo lepiti na trake. Triba bodit računa očemo li šire ili uže trake, odnosno kakav salaš želimo i na primer đeram”, dodaje

naša sagovrnica.

Danas, slamarke više nožem rade neg makazama, kako bi slike imale dubinu.

Umetnost slamarstva je zasnovana na bunjevačkom običaju pletenje slame, a vizuje se za proslavu završetka žetveni svičanosti "Dužijancu".

Godine 1911. godine pop "Crkve svetog Roka" Blaško Rajić, sa salaša i porodični domova ovaj običaj je prineo u crkvu. Žeteoci, kojima bi se pridružili i mladi obučeni u svičane narodne nošnje, predvođeni bandašom i bandašicom noseći kla-

sje i krunu ušli bi svičano u crkvu na svitu misu na praznik Velike gospojine. Slama je dar prirode, snaga ravnice, hrana ži-

tnice, rad i molitva, blagoslov Boga, svičanost Dužijance.

**Tekst i foto:
Sandra Iršević**

Na sledećim stanicama predstavljamo nagrađene radove na konkursu Bunjevačka lipa rič 2022.

NAGRADE

Poezija

1 - 4. razred

-

Jovana Katić, Jesen, 4. razred, OŠ „Ivan Milutinović“, Mala Bosna

-

Proza

1 - 4. razred

Dorotea Varga, Jesen u mom selu, 3. razred, OŠ „Vuk Karadžić“, Bajmok

Milica Jakovčević, Moje se-

lo, 3. razred, OŠ „Matija Gubec“, Donji Tavankut

-

5 - 8. razred

Dominik Varga, Jesen u mom kraju, 5. razred, OŠ „Vuk Karadžić“, Bajmok

Adrijana Ivković Ivandekić, Praznik koji volim, 7. razred, OŠ „Vuk Karadžić“, Bajmok

Aleksandra Kujundžić, Didin salaš, 5. razred, OŠ „Matija Gubec“, Donji Tavankut

Specijalna nagrada

Anabela Stantić, Salaš dide mog, 7. razred, OŠ „Matko Vuković“, Subotica

Posebna nagrada

Posebna nagrada se **dodeljuje učiteljici bunjevačkog jezika Svetlani Mormer** iz Osnovne škole „Vuk Karadžić“ u Bajmoku za dugogodišnju posvićenost, trud i doprinos projektu „Bunjevačka lipa rič“.

2. mesto

PRAZNIK KOJI VOLIM

Moj omiljeni praznik je Badnji dan. Još od malena volim da kitim granu i da gledam sokake koje se bile od sniga. Volim se šetat u zimskim večerima sokacima, dok snig škripi pod nogama, a svud naokolo sve svitli od ukrasa sa penđžera i avlija.

Vraćajući se kući iz jedne takve šetnje, dobila sam ideju kako da ukrasimo našu kuću. Zamolila sam baću da nabavi tušta svičica i da svudak oko kuće metnemo i mi svičice. Pristo je, pa smo mu brat i ja dodavali i držali

listve. Kad smo isprobali i upalili lampice, činilo nam se da je najlipša od svih kuća u našem sokaku.

Kad sam ušla unutra, pomogla sam nani spremmit večeru. Za Badnje večere pripravljamo gra, pečemo ribu, pravimo nasuvo s makom... Dok se večera zgotovlja, ja kitim granu. Uživam dok smišljam da da metnem koju figuricu, lampice, lance... i naravno toranj na vr grane.

Kad se svi gosti okupe, sidnemo za astal, upalimo sviću, pomolimo se, a dida prisiche kolač i nazdravi

zamedljanom rakijom. Ondak idemo sve po redu što smo spremili.

Dugo ostanemo budni, mi dica se sigramo, stariji divane, kartaje se, a na kraju večeri odemo na misu Ponoćnicu u crkvu. Crkva bude uvik lipo, svičano okićena sa Betlehemom, pripuna svita.

Ujtru poranimo da sve svičano pripravimo za užnu jel je tada Božić.

**Adrijana Ivković
Ivandečić, 7. razred
OŠ „Vuk Karadžić“,
Bajmak**

1. mesto

JESEN U MOM SELU

Jesen je stigla u moj kraj 23. septembra. Ove je godine septembar bio baš ladan i vlažan misec.

Lito je odjedared nestalo.

Oktobar je bio puno lipši i topliji, al lišće nije pristalo žutit i opadat. Dani, a naročito jutra i večeri, su postajali sve ladniji i kiša je sve češće padala. Svi su kazali da je zakasnila jer smo je cilo lito svi čekali, a nje nije bilo. Kad smo sestra, brat i ja bili mlađi, obožavali smo kišu i skakat po baricama. Volim da se u jesen sigram u lišću koje šušti. Skupimo

ga na gomilu pa skačemo u njega, ko na neki dušek. Posli pisanja domaćeg zadatka, izađem napolje sakupit orasa, a ponekad odem do parka i nakupim kestenja. Od nji pravim tušta razni figuricima, kišobrana sa čakalicama i vunicom...

U parku je sve manje ptica. Odselile su se na jug zbog ladnoće. Samo se čuju vrane kako grakću.

Veverice skupljaje žirove za zimu. Ajer je ladniji i drukčije mriši. Mriši na jesen!

U mom selu pri kraju je pripravljanje duncova i zim-

nice za zimu. Od svugdi mriši voće i povrće koje se pripravlja u boce. U mom dvorištu je posađena jedna tunja. Sazrili su plodovi na njoj i žute se u bašči. Najviše volim kad moja nana napravi kompot od nji, el kad pravi kolač od slatke bundeve. Cila kuća zamriši na nju.

Jesen volim jer je bogata raznim ukusnim i mirišljivim plodovima.

**Dorotea Varga, 3. razred
OŠ „Vuk Karadžić“,
Bajmak**

3. misto

DIDIN SALAŠ

Moj dida ima salaš koji je umazan krečom i bili se ko snig.

Na tom salašu sam se rodila. U avliji su velika i mala kuća. Ima i košara di je kobila sa ždribetom, ima tušta ovaca, jaganjaca i tušta pileža. A ima i jedan ker koji se zove Bili nuz kojeg sam

naučila ić. Ko mala sam mu se uvalila za uvo, ustala i tako nuz njeg išla i napravila svoje prve korake. Na salašu je lipa zelena avlija sa puno dračova koji su krečom umazani. Tu je i kopani bunar sa đermom iz kojeg se vukla voda za kuću i josag.

Didin salaš je lip i uvijek kad možem, drage volje idem tamo di sam napravila prve korake.

Aleksandra Kujundžić,
5. razred
OŠ „Matija Gubec”,
Donji Tavankut

1. misto

JESEN U MOM KRAJU

Slikarka jesen stigla je u naše krajove. Ponela je žutu, crvenu, braon penzlu sa sobom. Njezina taška sakriva sve te lipe farbe. Penzlicu je umočila u svoje farbe i mavela š njom di je stigla.

Plavo nebo ofarbala u sivo, pa su se na njem mogli vidit samo zgusnuti i namršteni oblaci. Na tamnom nebu, sakrilo se sunce. Dani su postali ladniji i sve kraći. Zaigrala se jesen s liščom i obojala ga u prilipu zlatnu farbu. Na travi je napravila tepih od šuškovog lišća. Ša-

pnula je jesen ljudima da počmu sa skupljanjem zrili plodova. Za njima se širio miris raznog voća: jabuka, krušaka, tunja... Na njivama se zlati kuruz. Vridne ruke ga beru i unose u čardak. Golubovi i vrepčići traže ranu i misto di da se sakriju od ladnoće. Po sokaku šetaje ljudi odiveni u jakne. Često ji iznenadi kiša, pa izgleda ko da je sokak jedna modna pista - dugačka izložba kišobrana. Čeljad počinje da grije kuće, pa se iz odžaka od svakud vidi dim.

Ujtru se mož vidit i magla u ajeru.

Moj kraj je prilip u jesen. Sav je pokriven liščem koje je palo na zemlju. Najviše volim da skupljam lišće na velike gomile.

Jesen uživa u slikanju bojama, a ja u njezinoj lipoti. Žao mi je samo što kratko traje i što je zima odjuri.

Dominik Varga, 5.
razred
OŠ „Vuk Karadžić”,
Bajmak

2. misto

MOJE SELO

Moje selo je lipo i zanimljivo. Naziva se Tavankut.

Moje selo se nalazi na samom severu Bačke, na sa-

mjoj granici sa Mađarskom. U mom selu su sva dica srićna. Veselo se sigraju u oskom parku, na sigralištu.

Tu postoji šuma u kojoj se nalazi spomenik “Nemirna ravnica”. Čeljad ga koriste za izlete i vožnje špediterom.

U selu se mož vidit tušta svita
posebno u proliće i u jesen.

U proliće čeljad sade ba-
šče, a u jesen ubiru plodove
svog vridnog rada tokom cile
godine. Moje selo je poznato

po proizvodnji jabuka, pa se
posebno u jesen čuje iz vo-
ćnjaka vesela dičija graja i
pisma vridni berača.

Volim moje selo jel mi je
u njemu zdravo lipo. Tu je

moja familija i moji drugari.

Milica Jakovčević,
3. razred
OŠ „Matija Gubec”,
Donji Tavankut

2. misto JESEN

*Jesen je stigla
i u moj kraj
sa tušta šarenog lišća.*

*Tice odlaze u toplije krajove
vrime je ladnije
sa puno kiše.*

*Kad god pogledam kroz pendžer
vidim dicu
kako se sigraje napolju.*

*U jesen ima tušta
mrišljivog voća:
tunja, grožđa, kruški, jabuka...*

*Volim jesen, jer se možem sigrat
sa mekanim i
suškavim lišćem.*

Petra Mezei, 4. razred
OŠ „Ivan Milutinović”,
Mala Bosna

BABO, BABO

*Mislina lutam u prošlost
do otruli stupova.
Nema više kapije
ni didine avlije.*

*Od salaša samo rpa zemlje,
korov ledinom caruje.
Stari drač čeka svaku zoru
da ga sunce ogrije.*

*Babo, babo šta salaš ostavi,
šta didinim putom ne nastavi?
Tu je život u punini bio
di je dida svoje gnjizdo sviyo.*

*Ni života, ni lipote,
ko na ovom mistu nema.*

*Ravnica je majka naša,
ne idite više sa salaša.*

*Nek cvataju jorgovani
i dračovi bili,
nek avlijom dica trče
neka salaš gordo stoji,
u ravnici Subatice.*

*Da ga pismom ne pivamo
već u njemu uživamo,
neka vranici putom jure,
nek nam salaš dika bude.*

STIPAN ŠARČEVIĆ

Ksenija Vuković, Subatičanka koja je radila na kruzevima svitski kompanija

Ameriku zaminila Subaticom

Odlazak naši ljudi u inostranstvo, njeva potriba za raznim poslovima, većom zaradom, boljim životnim prilikama, vremenom je sve više intenzivirana. Većina ti ljudi ostaje da živi u inostranstvu, al postoje, naravno, i oni koji se, uprkos boljim životnim uslovima vraćaje u svoju zemlju, u svoje rodno misto. Jedna od nji je i naša Subatičanka Ksenija Vuković koja je početkom dvihiljaditih, radila na kruzevima svitski poznati kompanija poput Norwegian Cruise Line, di je deset miseci radila ko pomoćnik konobara i Royal Caribbean International, di je za tri godine odradila tri, vrimenski nešto kraća ugovora, ko prodavačica u prodavnici suvenira.

Sedište obe kompanije je Majami, Florida, Sjedinjene Američke Države.

Ksenija odlazi za Ameriku sa 23 godine, a za ovaj veliki životni korak odlučila se jel je želila da živi

drugačije, iskusi nešto u potpunosti novo, želila je da privaziđe sopstvene granice vodeći se avanturističkim duhom.

“Bila sam mlada i želila sam život koji će mi pružiti više, više od onoga što sam imala ode.

Želila sam da upoznam različite ljude, da naučim bolje engleski jezik, bila sam željna avanture, tog nekog drugačijeg i nepoznatog života. Tila sam, naravno, i da zaradim, al u mom slučaju novac nije bio prisudan za odlazak. Bila sam naravno i znatiželjna, nisam znala kako će se moje putovanje završit, da li ću ostat u Americi el moždar digod drugde, da li ću se na kraju ipak vratit. Upravo ove neizvesnosti činile su sve zanimljivijim”, kaže Ksenija Vuković i dodaje da joj je sam odlazak bio veoma težak jel nikad nije bila toliko dugo odvojena od porodice i prijatelja.

Koliko je bio težak odlazak toliko je bio težak i dolazak u Ameriku.

“Kada sam stigla u Ameriku, bilo mi je sve jako ču-

dno, neobično, novo, drugijezik, druga zemlja, drugačija hrana, različiti ljudi iz cilog svita, ogroman kruzer, zaista velika promina za mene. Međutim, kako je vrime prolazilo, navikneš se polako na sve te novine i jednostavno počneš da živiš taj novi život”, prisića se Ksenija.

Na kruzeru prve kompanije, sa polaznom lukom u Majamiju di su se gosti ukrcavali, a potom sedam dana krstarili, Ksenija je radila ko pomoćnik konobara, što podrazumiva pripremu hrane za goste, prije ručka, užne i večere. Radni dan započinjala je dosta rano jel je ručak morala da odradi do devet sati, posli tog je imala slobodno vrime do užne, odnosno do početka pripreme hrane za užnu, a ista procedura važila je i za večeru. Iako nije radila svaki dan sve tri smene, u proseku je radila deset sati sa pauzama.

Prema njezinim ričima, poso je težak i zahtivan i u potpunosti drugačiji od poslova kod nas.

“Skroz je različita kon-

cepcija rada i života na brodu samim tim što nemaš svoju kuću, živiš u maloj kabini, skućenom prostoru sa dvoje ljudi. Osim na poso, išla sam i na treninge vezane za sigurnost na brodu ako se slučajno nešto desi i krene po zlu. Svako je imo svoju stanicu, misto na brodu u slučaju opasnosti i sve je profesionalno organizovano što je bitan dio cilog koncepta rada na kruzeru.”

Na kruzeru druge kompanije, radila je ko prodavačica suvenira u butiku. Prodavala je garderobu, čaše, magnetne, majice sa logom kompanije i luka koje su posjećivali. Ovaj poso bio joj je mnogo bolji i lakši od prithodnog. S obzirom na to da su se na brodu nalazile mnogobrojne prodavnice sa raznolikom robom, radila je i ko nika vrsta zamene, te je prodavala i skupocene satove, nakit, parfeme i mnoge druge stvari.

Osim Majamija, Ksenija je zafaljujuć radu na kruzerima, positala mnoga

mista poput Jamajke, Sent Tomasa i Svetog Martina, ostrva na Karipskom moru, Portorika, Bermuda, Divičanski ostrva, Meksika, Francuske, Irske, Engleske. Svoje slobodno vreme na kopnu, provodila je obalazeć mista u kojima se nalazila, odlazila je u kupovinu, uživala na bajkovitim plažama, izlascima i druženju sa prijateljima.

“Radila sam sa ljudima iz cilog svita, susrela sam se sa različitim kulturama, upoznala sam divne ljude iz Južne Afrike, Kanade, Irske, Rumunije, Hrvatske, Engleske, Škotske koji su mi postali veoma bliski prijatelji i funkcionisali smo ko porodica. Sa nikima od nji sam i da-

nas u kontaktu.

Iako su to ljudi razni nacionalnosti, koliko su različiti, toliko su i slični nama na neki način, samim tim što nam je mentalitet bio usklađen. To je svakako jedna od lipših stvari, koji nudi ovaj vid posla, takođe i mista koje sam positala, ostrva, plaže, sama priroda, to je dio Amerike, o kom sam samo mogla da maštam el da gledam na televiziji”, ističe Ksenija.

Uprkos mogućnostima da nastavi da radi u Americi, a moždar i da živi, vratila se u Subaticu, svom rodnom mistu, svojoj porodici i prijateljima. Iako se vratila, drago joj je što je bila, jer je iskustvo koje je iskusila ogromno i neprocinjivo, dio života koji je imo veliki uticaj na nju.

Premda je odlučila da se više ne vraća već da živi i radi u Subatici, za mlade ljude avanturističkog duha svakako preporučuje ovako nezaboravno iskustvo.

J. Tonković

Priskakanje vatre na Svetog Ivana Cvitnjaka

I ove godine u Maloj Bosni, selu blizu Subatice, Udruženje građana

“Bunjevačka vila” organizovalo je - priskakanje vatre na Sv. Ivana Cvitnjaka.

Manifestacija se održava u sklopu obilježavanja nacionalnog praznika kod

Bunjevaca “Dan Dužijance 2023.”, a atmosfera je bila ispunjena uzbuđenjem i topline.

Na dan kada sunce dostiže svoj vrhunac, noći postaju najkraće, a dani najduži prema katoličkom kalendaru, Bunjevci su obilježili rođendan Sv. Ivana Krstitelja. Vatra, ko jedan od četiri najbitnija elementa života, oduvijek je bila duboko poštivana i imala veliki značaj u običajima mnogi naroda.

Ivanjske vatre bi gorile na sve strane, tako da se činilo ko da je magija zapalila put do svakog pojedinca. Čak i oni koji moždar nisu bili spremni da sami priskoče vatru, dolazili su da je posmatraje s

poštivanjem.

Grgo Pećerić kaže da se odmalena sića ovog običaja.

“Ja se od moji šest godina sićam ovog običaja. Nas petorica se uvatimo za ruke u skačemo priko vatre, ako stanemo u nju ništa ne smita. Navodno je Ivan Cvitnjak bukom i vatom spasio Bunjevce od Turaka. Vatra kadgod po salašima, litina je bila mala i bila je ko božićna grana da bi se vidilo po svim kojim salašima gori. Recimo, gar smo trljali nogom da ne bi nastali žuljovi, čirovi. Tradicija i dalje živi”, Grgo Pećerić.

Anabela Stantić prvi put priskače vatru. Kaže da je važno da se običaji očuvaju i da se prinose na najmla-

đe.

Za tu posebnu priliku, divojke su isplele vince od poljskog cvića, koje su stavljale na glave. Postoji je i običaj divojka skine venac sa glave i prida momku s kojim želi da igra. Isto tako, vinac od Ivanjskog cvića stavljalo se i na kuću kako bi zaštitila od groma i el požara.

Okupljanje za priskakanje vatre bilo je misto susreta mladi momaka i divojaka. Nuz zvuke tamburica, frula i gajdi, več je potrajalo do kasno, uz pismu i sigru oko vatre koja je plamtela najduže i čije su se pisme čule daleko.

“Već dugi niz godina obilježavamo običaj priskakanja vatre na Svetog Iva-

na Cvitnjaka. Rič je običaju koji datira iz paganski vremena, dugi niz godina je bio zaboravljen a mi želimo da edukujemo mlade i dicu kako su kadgod radili naši stari. Vatru priskaču svi koji žele, a mlade, neudate divojke stavljaje vince na glavu od prolićnog cvića. Bila je to prilika da se momci i divojke upoznaju. Priskakanje vatre bio je znak i dokazivanja i rabrosti, al i zaštita od svog zla.

Kada se vatra ugasi onda bi se gazio gar kako bi

se zaštitile noge i tim pepelom bi se mazale ruke.

Kadgod se vatra priskakala na svakom salašu, a ukoliko se običaj održavo na jednom salašu uslidi- lo je druženje”, Nela Ivić, predsednica UG “Bunjevačka vila”, Mala Bosna.

Ova manifestacija je ponovo oživela duh tradicije i običaja. Priskakanje vatre na Sv. Ivana Cvitnjaka postalo je ne samo simbol rabrosti i poštivanja prema prirodi, već i nezaobilazno okupljanje koje donosi radost i sjedi-

njuje sve prisutne.

**Tekst i foto:
Sandra Iršević**

Tekst je nasto u okviru projekta “Kadgod i danas bunjevački običaji” koji je realizovan uz podršku Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, informisanje i virske zajednice. Za sadržaj priloga odgovornost isključivo snosi “Bunjevačka matica” i redakcija časopisa “Rič Bunjevačke matice”.

Stavovi koji su u tekstu ne odražavaju nužno stavove Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, informisanje i virske zajednice.

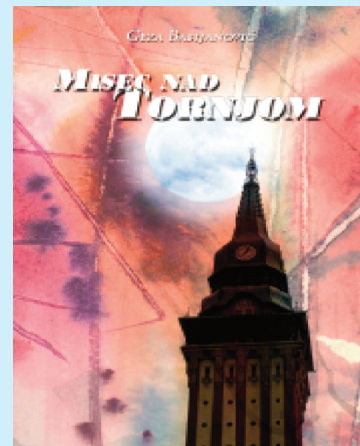
1.000 dinara

500 dinara

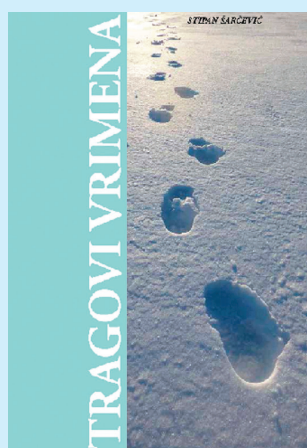
2.000 dinara

350 dinara

350 dinara

350 dinara

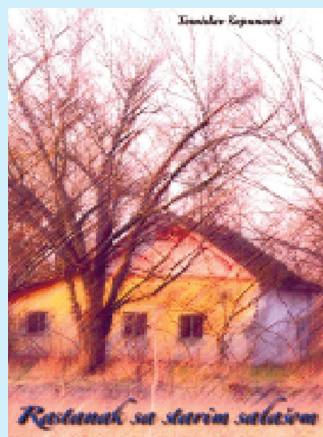
600 dinara

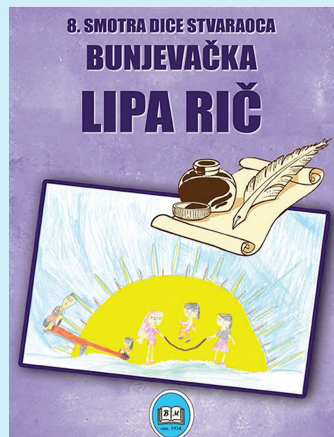
300 dinara

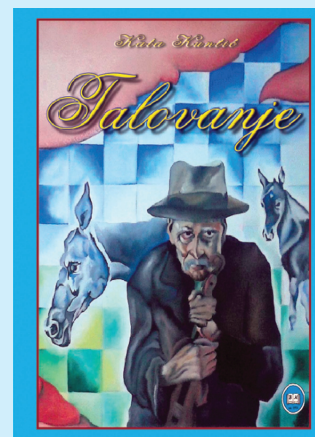
200 dinara

300 dinara

200 dinara

500 dinara

OSTALA IZDANJA

“Put nade” - Ivan Bašić Palković Didan - 150 dinara

“Istinu tražim” - Ivan Bašić Palković Didan - 150 dinara

“Dida pripovidaj mi” - Ivan Bašić Palković Didan - 300 dinara

“Ispod starog bagremara” - Geza Babijanović - 250 dinara

“Horske kompozicije” - Bela Tikvicki - 150 dinara

“Istorija Bunjevaca, Šokaca i bosanskih franjevaca” - p. Bernandin Unyi OPM. - 500 dinara

Суботица
Szabadka
Subotica

Покрајински секретаријат
за културу, јавно информисање
и односе с верским заједницама

PRISKA KAKANJE VATRE

